

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.**

Jilská 1, Praha 1

Tel./fax: 286 840 129

E-mail: martin.durdovic@soc.cas.cz

Občané o fungování politického systému – únor 2013

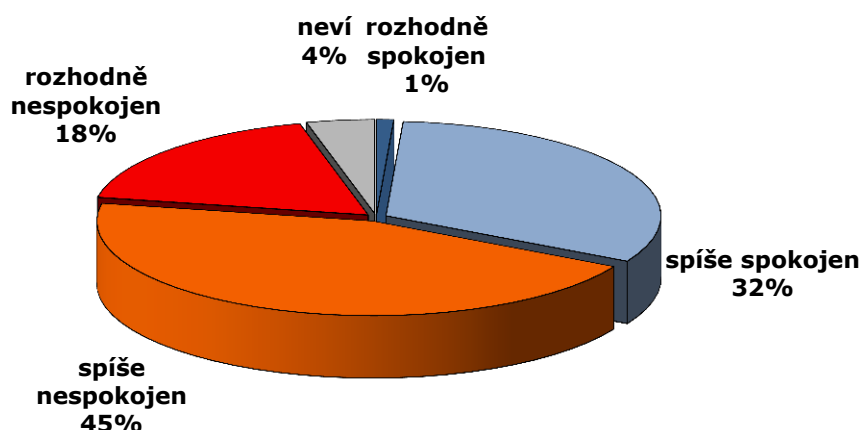
Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost, v13-02</i>
Realizátor:	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v. v. i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>4. 2. – 11. 2. 2013</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1060</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>PD.52, PD.51, PD.45, PD 9b</i>
Zveřejněno dne:	<i>12. března 2013</i>
Zpracoval:	<i>Martin Durdovič</i>

V únorovém šetření CVVM zjišťovalo názory na politický systém v ČR. Položené otázky se týkaly spokojenosti s fungováním demokracie, hodnocení demokracie jako způsobu vlády, rovnoprávnosti a spravedlnosti v přístupu k občanům a hodnocení vývoje politického systému od listopadu 1989. S fungováním demokracie v ČR nejsou spokojeni tři pětiny Čechů (63 %). Podobný podíl Čechů (63 %) zastává názor, že s lidmi v ČR není zacházeno rovnoprávně a spravedlivě.

Jak ukazuje graf 1, s fungováním demokracie je spokojena přibližně třetina populace (33 %), více jak dvě pětiny populace naopak vyjadřují nespokojenost (63 %), podíl lidí bez názoru se pohybuje kolem 4 %. Z tabulky 1 vyplývá, že ve srovnání s rokem 2012 došlo k celkovému poklesu spokojenosti s fungováním demokracie o 10 procentních bodů (ze 43 % na 33 %) na dosud nejnižší naměřenou hodnotu.

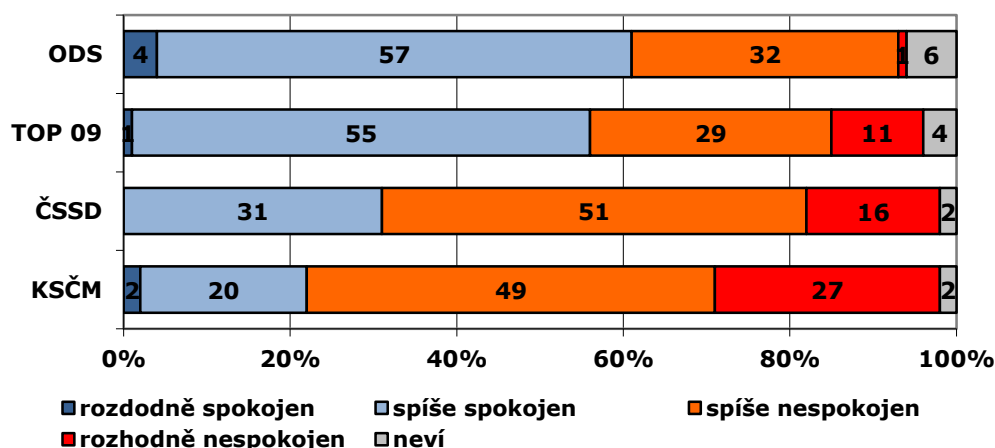

Graf 1: Spokojenost s fungováním demokracie v ČR¹**Tabulka 1: Spokojenost s fungováním demokracie v ČR (časové srovnání v %)**

	12/04	02/07	02/08	02/09	02/10	02/11	02/12	02/13
rozhodně spokojen	1	4	4	6	4	8	5	1
spíše spokojen	39	46	44	42	39	43	38	32
spíše nespokojen	48	34	37	35	38	35	37	45
rozhodně nespokojen	7	11	13	13	15	11	16	18
spokojen/nespokojen	40/55	50/46	48/50	48/48	43/53	51/46	43/53	33/63

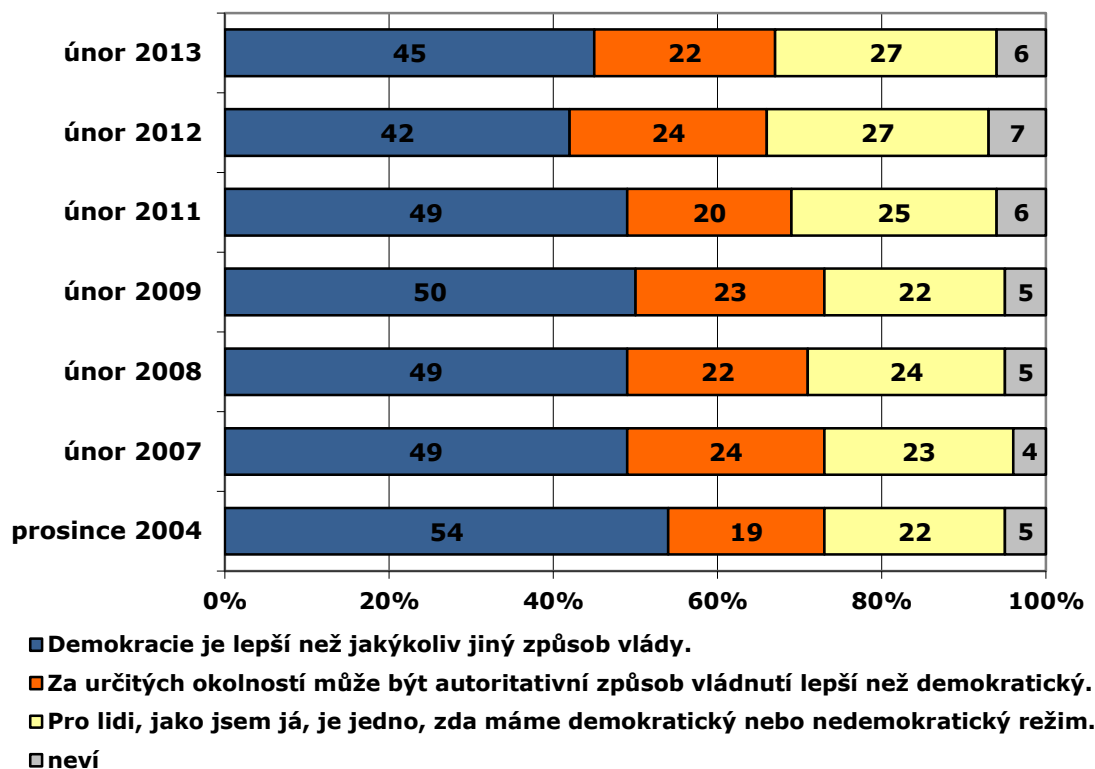
Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Spokojenost s fungováním demokracie v ČR statisticky významně častěji vyjadřují lidé deklarující dobrou životní úroveň své domácnosti, studenti a učni, obyvatelé Prahy a lidé s pravicovou politickou orientací, zejm. voliči ODS a TOP 09. Nespokojenost se naopak častěji pojí se špatnou životní úrovní domácnosti a vyjadřují ji lidé s vyhraněně levicovou politickou orientací, zejm. voliči KSČM a ČSSD. Viz podrobněji graf 2.

Graf 2: Spokojenost s fungováním demokracie v ČR podle stranických preferencí (v %)

¹ Znění otázky: „Jak jste celkově spokojen s fungováním demokracie v naší zemi?“ Varianty odpovědi: rozhodně spokojen, spíše spokojen, spíše nespokojen, rozhodně nespokojen.

Graf 3: Postoj k demokratickému režimu – podíl občanů souhlasících s výroky (časové srovnání v %)²

Jak dokládá graf 3, letošní měření postoje k demokratickému režimu přineslo oproti loňsku mírné navýšení (o 3 procentní body na 45 %) podílu těch, kdo demokracii považují za lepší než jakýkoli jiný způsob vlády. Lidí otevřených možnosti autoritativního způsobu vlády je v populaci asi pětina (22 %), podle další zhruba čtvrtiny populace (27 %) je lhostejné, zda v zemi je demokratický, nebo nedemokratický režim, zbytek neví (6 %).

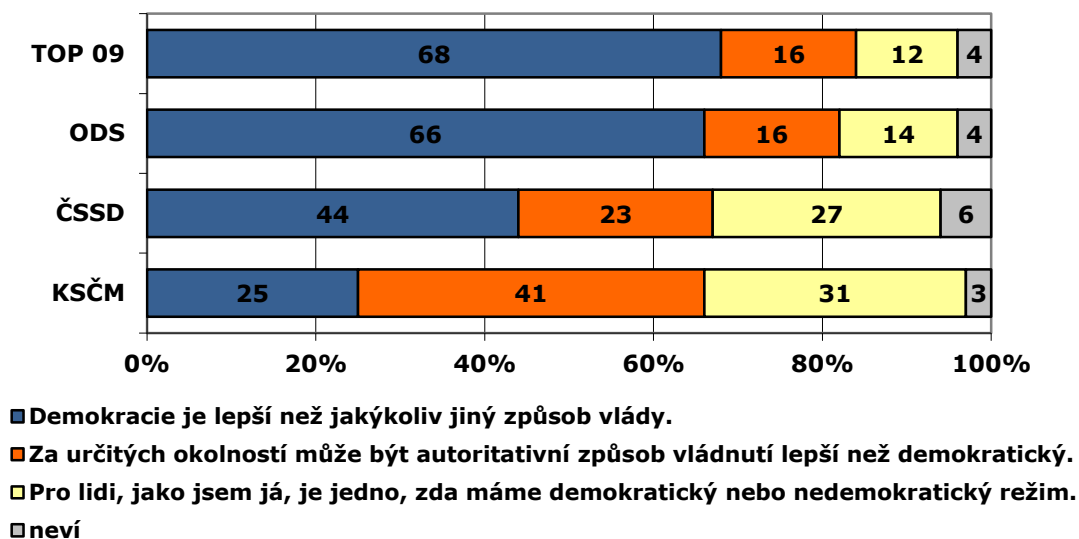
Demokracie má častěji zastánce u lidí s vyšším odborným a vysokoškolským vzděláním, dále pak u těch, kdo uvádějí dobrou životní úroveň své domácnosti a kdo jsou politicky pravicově orientováni, zejm. jde o voliče TOP 09 a ODS. Demokracii častěji podporují také studenti, kvalifikovaní zaměstnanci včetně vedoucích zaměstnanců a obyvatelé Prahy a Středočeského kraje.

Možnost autoritativní vlády naproti tomu statisticky významně častěji zmiňují muži, lidé ve věku nad 60 let a lidé hlásící se k levému kraji politického spektra, zejm. příznivci KSČM. Skupina rezignovaných, kteří ze své pozice demokratičnost režimu nepokládají za důležitou, je častěji tvořena lidmi se středoškolským vzděláním bez maturity a vyučenými, těmi, kdo uvádějí špatnou životní úroveň své domácnosti, důchodci a obyvatelé malých měst.

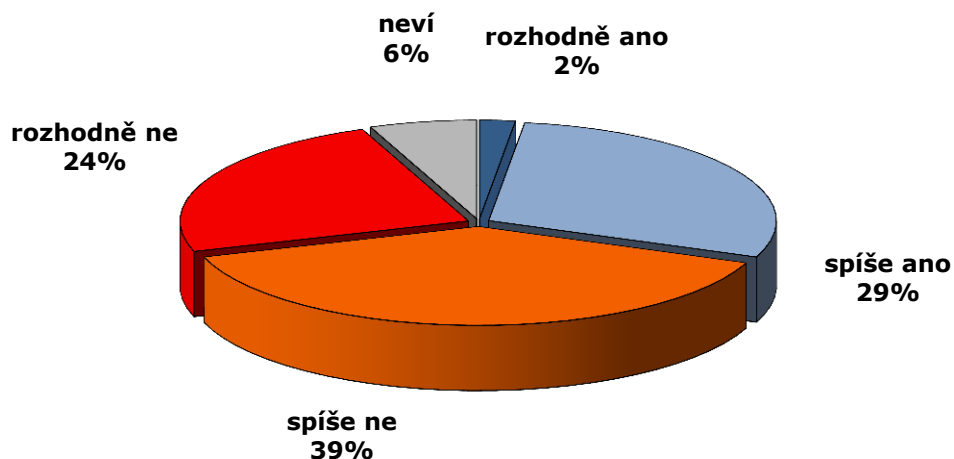
Graf 4 znázorňuje postoj k demokracii podle stranických preferencí.

² Znění otázky: „Se kterým z následujících výroků nejvíce souhlasíte? Demokracie je lepší než jakýkoliv jiný způsob vlády. Za určitých okolností může být autoritativní způsob vládnutí lepší než demokratický. Pro lidi, jako jsem já, je jedno, zda máme demokratický nebo nedemokratický režim.“

Graf 4: Postoj k demokratickému režimu podle stranických preferencí (srovnání v %)

Graf 5: Je v ČR s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě? ³

Tabulka 2: Je u nás s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě? (časové srovnání v %)

	02/04	02/08	02/09	02/10	02/11	02/12	02/13
rozhodně ano	5	4	4	4	10	6	2
spíše ano	40	39	37	37	43	36	29
spíše ne	37	35	37	37	29	36	39
rozhodně ne	12	19	18	18	14	18	24
ano/ne	45/49	43/54	41/55	41/55	53/43	42/54	31/63

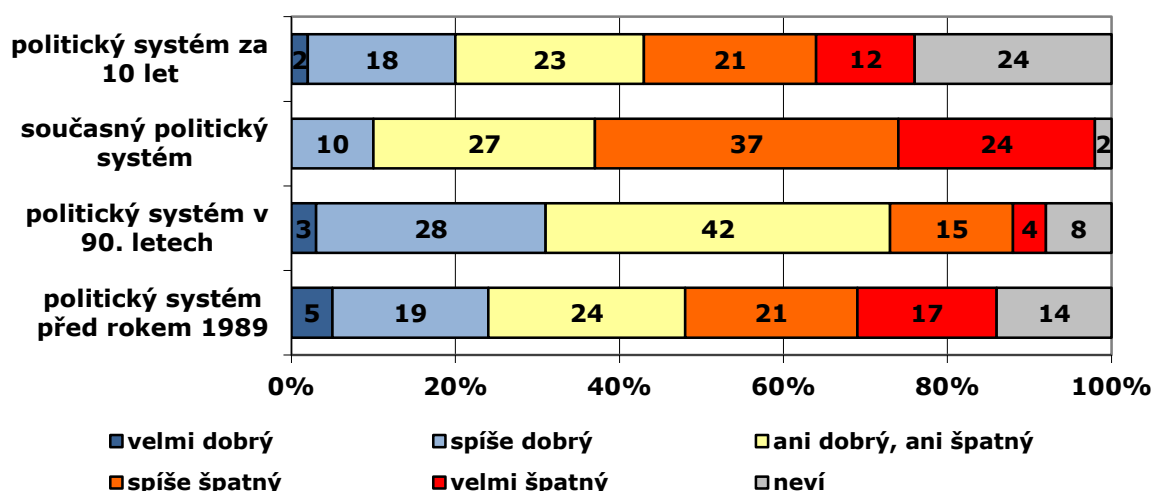
Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

³ Znění otázky: „Myslíte si, že v našem současném politickém systému je s lidmi, jako jste Vy, zacházeno rovnoprávně a spravedlivě?“ Varianty odpovědi: rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne.

Celkem asi tři pětiny populace (63 %) si myslí, že s lidmi v ČR není zacházeno rovnoprávně a spravedlivě, zhruba třetina (31 %) má naopak za to, že spravedlnost a rovnoprávnost v přístupu k lidem fungují, 6 % neví (viz graf 5). Z dlouhodobějšího časového srovnání, jak je přináší tabulka 2, je zřejmé, že pozitivní mínění o rovnoprávnosti a spravedlnosti zacházení s lidmi oproti loňskému roku celkově pokleslo o 11 procentních bodů (ze 42 % na 31 %) a dostalo se tak na historicky nejnižší úroveň.

Z hlediska sociodemografických charakteristik jsou o rovnoprávnosti a spravedlnosti častěji přesvědčeni lidé s vyšším odborným nebo vysokoškolským vzděláním, samostatně výdělečně činné osoby, ale i běžní zaměstnanci nepracující na vedoucích pozicích, lidé hodnotící životní úroveň své domácnosti jako dobrou a udávající příjem domácnosti vyšší než 32.500 Kč a zastánci politické pravice, zejm. TOP 09 a ODS. Negativně se naopak k předpokladu rovnoprávného a spravedlivého zacházení častěji vyjadřují lidé se středoškolským vzděláním bez maturity a vyučení, ti, kdo uvádějí špatnou životní úroveň své domácnosti, nezaměstnaní a kvalifikovaní dělníci a stoupenci politické levice, zejm. KSČM a ČSSD.

Graf 6: Hodnocení vývoje politického systému v ČR (v %)⁴

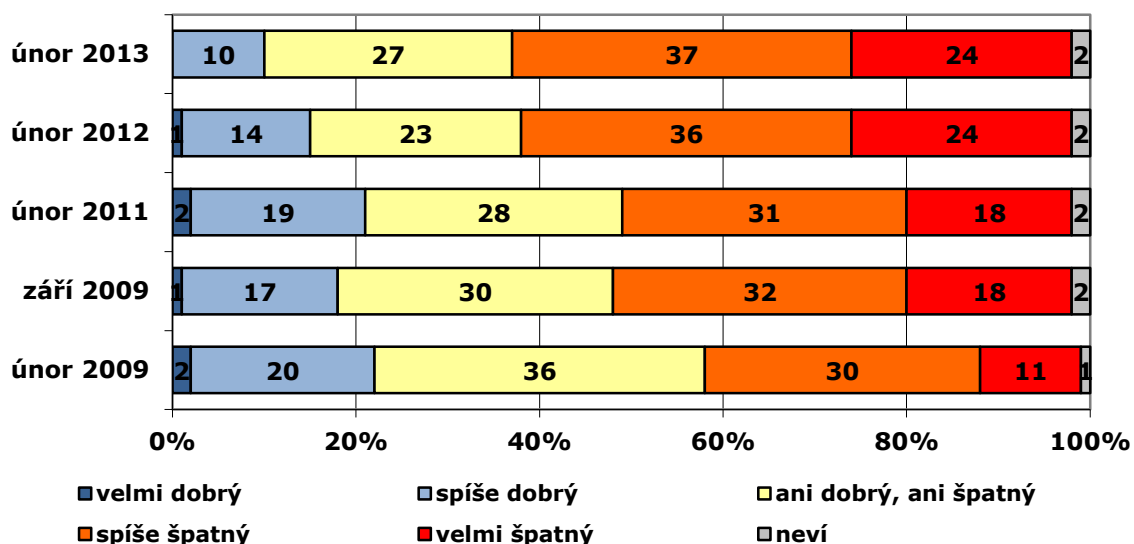
Graf 6 ukazuje, že z hodnocení politického systému v ČR v minulosti, v současnosti a s výhledem na příštích 10 let vycházejí nejlépe 90. léta, která vyvolávají největší podíl pozitivních (31 %) a neutrálních názorů (42 %) a naopak nejmenší podíl názorů negativních (19 %). Jevem, který je hodný pozornosti, je skutečnost, že Češi celkově uvádějí výrazně nižší spokojenost se současným politickým systémem (celkem 10 % spokojených, 27 % s neutrálním názorem) než s komunistickým systémem před rokem 1989 (celkem 24 % spokojených, 24 % s neutrálním názorem). Také nespokojenost se současným systémem je vyšší než udávaná nespokojenost se systémem komunistickým (61 % vs. 38 %).

⁴ Otázka: „Lidé mají různé názory na politický systém ve své zemi. Jak byste Vy hodnotil politický systém u nás před listopadem 1989? Jak byste hodnotil politický systém u nás po roce 1989, tj. v 90. letech? Jak byste hodnotil současný politický systém? A jaký očekáváte, že bude náš politický systém za 10 let?“

Představa o politickém systému v ČR za 10 let je sice optimističtější než hodnocení současného systému (20 % pozitivních, 23 % neutrálních názorů), nejčastěji jsou ale přesto zastoupeny negativní varianty odpovědi (celkem 33 %) a častější je také, celkem pochopitelně, odpověď „neví“ (24 %).

Nejmarkantnějším trendem, který lze vystopovat v datech z realizovaných měření, je zhoršující se hodnocení současného politického systému. Dokládá to graf 7. Ve srovnání s rokem 2009 lze v dalším období pozorovat pokles pozitivních a neutrálních názorů a nárůst názorů negativních. V kontextu tohoto zhoršujícího se hodnocení se pak postupně relativně vylepšuje obrázek komunistické minulosti, která nicméně v průběhu všech provedených měření byla hodnocena relativně podobně (tj. podobně jako v grafu 6). Výsledek je ovlivněn také tím, že současný systém hodnotí téměř všichni dotázaní, zatímco v hodnocení systému před rokem 1989 se vyskytuje 14% podíl odpovědí „neví“.

Graf 7: Hodnocení současného politického systému v ČR (časové srovnání v %)

Současný politický systém je statisticky významně častěji hodnocen jako velmi špatný lidmi deklarujícími špatnou životní úroveň své domácnosti, nezaměstnanými, nekvalifikovanými dělníky a vyhraněnými zastánci levice (zejm. příznivci KSČM).

Z výzkumu celkově vyplývá, že oproti roku 2012 v ČR došlo k výraznému snížení spokojenosti s fungováním demokracie. Toto zjištění lze interpretovat na pozadí skutečnosti, že v mezidobí obou měření proběhly jak podzimní volby do krajských zastupitelstev a částečně i do Senátu, tak prezidentské volby, jejichž demokratičnost a platnost nebyly zásadněji zpochybněny. Zdá se tak, že z hlediska měření veřejného mínění je zvýšení nespokojenosti s fungováním demokracie vysvětlitelné spíše stupněm důvěry ve vládu a v Poslaneckou sněmovnu, jež byla v uplynulém roce velmi nízká, a po Novém roce rovněž poklesem důvěry

v prezidenta republiky. Také celková spokojenost s politickou situací v ČR dosahovala ve stejném období minimálních hodnot.⁵

Podrobnější analýza dat přináší ještě jedno zajímavé zjištění. Z dotázaných, kteří nejsou spokojeni s fungováním demokracie (rozhodně + spíše nespokojen), zastává 79 % názor, že s lidmi v ČR není zacházeno rovnoprávně a spravedlivě, 16 % si myslí opak a 5 % „neví“. Toto zjištění naznačuje, že nespokojenost s fungováním demokracie může mít také některé složitější důvody, související např. s otázkou sociální spravedlnosti v současné české společnosti.

⁵ Viz tiskovou zprávu CVVM *Důvěra ústavním institucím v únoru 2013* ze 4. března 2013: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6964/f3/pi130304.pdf